

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «КОМПАНІЇВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАУ»

Майстер – клас

"Інтеграція ігрових технологій у дизайн сучасного заняття суспільно- гуманітарного циклу"

«Гра є арифметикою соціальних відносин» (Д. Ельконін)

Номінація. Ігрові технології

Укладач:

Фоміченко Антоніна Леонідівна, викладач дисциплін суспільно-гуманітарного циклу, викладач методист

Рецензент:

Суховенко Антоніна Павлівна, викладач методист.

Дана методична розробка включає матеріали, що розповідають про практику застосування на дисциплінах суспільно-гуманітарного циклу ігрових технологій, зокрема методу проєктів, кейс-методу, бриколажу, різноманітних дидактичних ігор,

Застосування даної методики, що творчо вкраплюється у полотно інтерактивних занять, надихає викладачів та студентську молодь до творчого пошуку, розвиває та формує критичне мислення, дає змогу відкривати та самореалізовувати свої таланти, навички та здібності та ділитися ними з іншими,

Обмін досвідом – найкраща форма співпраці, яка надихає до пошуку нових методів самореалізації, збагачує власну педагогічну скарбничку А ще, мабуть одне з найголовніших завдань загальної педагогіки – формує соціально-розвинуту та здатну до самореалізації, психічно- здорову особистість, яка складає фундамент майбутніх морально-стійких та загальнолюдських взаємовідносин в суспільстві.

Матеріали майстер-класу Аможуть бути використані широким колом викладачів, кураторами груп, студентами при підготовці та проведенні навчальних занять та виховних заходів.

:

ЗМІСТ

"Інтеграція ігрових технологій у дизайн сучасного заняття суспільно-гуманітарного циклу"	1
ВСТУП.....	4
План майстер-класу	5
I. Основна частина.....	7
I. I. Теоретичний етап (<i>опис вправ</i>).....	7
1.1. Інтерактивні вправи	7
1.2. Дидактичні ігри.	8
II. Практична частина.	9
2.1 Застосування вправи «INSERT»	9
2.2. Дидактична –гра, вікторина «Що Ти знаєш про козаків?»	14
III. Заключна частина.....	18
Рефлексія знань. Гра «Мікрофон» або інтерактивна вправа «Ромашка Блума» (Кожне запитання пишеться на окремому листочку- пелюстку квітки)	18
Додаток 2	19
Додаток 3	22
Додаток 4	27
Додаток 5	28
Додаток 6	31
Додаток 7	32
Додаток 8	33
Додаток 9	37
Література	42

ВСТУП

*«Гра- це іскра, що засвічує вогник допитливості»
(В.О.Сухомлинський)*

В наш динамічний час, коли зміни відбуваються надзвичайно швидко, а прискорення історії відчувається у сфері технології, економіки, побуту і, безумовно позначається на зміні соціальної психології, першочерговим завданням викладачів є *інтеграція ігрових технологій у дизайн сучасного заняття.*

Тому так важливо обмінюватись досвідом навчання. Коли щось нове, почуте та побачене не буде тільки твоїм, а й зможе збагачувати інших.

З метою реалізації цієї мети на заняттях використовуються різноманітні ігрові методи роботи, де активними учасниками є викладачі.

Ось деякі із них: *дерево рішень та припущень, «Кластер», INSERT, Ромашка Блума або «Ромашка питань» тощо.*

До сучасних ігрових методів, що розвивають критичне мислення та формують власну точку зору та креативність також відносять *дидактичні ігри.* Зокрема, це *може бути* як гра в командах так і вікторина знань із демонстацією презентації.. Застосування *гри-змагання, «Лицарський турнір»* з дисципліни «Основи правознавства», долучає студентів до пошукової роботи творчого характеру та розвиває їх комунікабельність .

Під час проведення тематичних занять можна вдало використати, представлені в додатках, крилаті вирази, прислів'я та загадки.

Таким чином, застосування сучасних ігрових технологій сприяє підвищенню ефективності навчального процесу, дає можливість нейтралізувати ворожість, замкнутість, монотонність, а також сприяє покращенню теплої та радісної атмосфери на заняттях. Розвиває гарні взаємовідносини між викладачами та студентами, що є запорукою гарного оволодіння навчальним матеріалом

План майстер-класу

Тема: "Інтеграція ігрових технологій у дизайн сучасного заняття суспільно-гуманітарного циклу"

Викладач: Фоміченко Антоніна Леонідівна

Дата проведення: 23.11.2021

Час проведення: 16.10

Місце проведення: кабінет суспільно-гуманітарних дисциплін

Тривалість: 60 хвилин

Мета: Поширити та передати педагогічний досвід шляхом показу інноваційних методів та прийомів роботи власної системи викладання; спільно опрацювати запропоновану тему та в процесі співпраці знайти творче вирішення проблеми, поставленої перед учасниками.

Завдання:

Навчальне: практичне оволодіння методикою проведення ігрових занять суспільно-гуманітарного циклу.

Розвивальне: розширення знань про практичне застосування новітніх ігрових технологій на заняттях суспільно-гуманітарного циклу.

Виховне: розвиток психологічних навиків співпраці із викладачами та студентами в новому соціо-культурному режимі ведення занять.

Форма проведення: заняття – подорож у формі тренінгу.

Обладнання: мультимедійний проектор, презентація, дидактичний матеріал.

ХІД ЗАНЯТТЯ:

I. Організаційна частина.

Вступне слово вчителя - майстра:

Доброго дня, шановні колеги! Я, Фоміченко Антоніна Леонідівна - викладач дисциплін суспільно-гуманітарного циклу ВСП «Компаніївського фахового коледжу Білоцерківського національного аграрного університету». Педагогічний стаж-32 роки.

Моє педагогічне кредо: «Є два бажання, здійснення яких може скласти істинне щастя людини,—бути корисним і мати спокійну совість. (Л. Толстой)

Робота викладача приносить мені надзвичайно велику втіху, адже найбільша насолода у житті – це спілкування із студентською молоддю, бо вона – наше майбутнє. Саме від нас, викладачів, залежить яким воно буде, тому що наші заняття формують та розвивають у дитячій свідомості цінності гуманізму, вказують на життєві істини, потрібні для кожної людини.

*Життя – це гра, а люди в ній актори,
Тож треба нам зіграти гарно ролі,
Які відведені Творцем,
Не інших, а себе, свої життєві «долі»,
Буть вірними Йому і гідними любові,
Теплом своїх сердець осяяти пітьму!*

Проблема, над якою я працюю – «Формування у студентської молоді критичного мислення та здорового способу життя». Адже головним завданням сучасної педагогіки є формування повноцінної людини-громадянина, здорового духовно та тілесно, соціально-активної та мобільної особистості, яка вміє не тільки виживати в складному світі, а й бути корисною для інших. І звідси постає необхідність використовувати на уроках прийоми інтерактивного навчання, а саме – сучасних ігрових технологій, які переплітаються із роботою в групах, в парах, проведення диспутів, інтерв'ю, інсценування тощо. Все це я використовую на своїх заняттях.

Сьогодні до вашої уваги пропоную майстер-клас: "Інтеграція ігрових технологій у дизайн сучасного заняття суспільно-гуманітарного циклу"

Формування творчої компетентності студентів є одним із головних завдань сучасного педагога. Саме зараз у нашому суспільстві виникла потреба у творчих, діяльних та обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадянах. Тому я хочу і вас, шановні колеги, залучити до співпраці з метою обміном досвідом та пошуку шляхів реалізації даної методичної проблеми.

I. Основна частина

I. I. Теоретичний етап (опис вправ)

1.1. Інтерактивні вправи

Бриколаж (бюро перекладів або мистецтво створювати корисне із практично із нічого) — найсучасніша версія застосування цієї технології. Тут ідеться не про предмети, а про інформаційні продукти. Молодь навчають критично аналізувати та переробляти тексти, презентації, реферати, GIF-анімації, ілюстрації, фотографії, інфографіку, відеоролики. Вже сама робота з текстом, його осмислення та переробка інформації наштовхує студентів до пошуку нової інформації та ідей.

Дерево рішень. це графічне зображення послідовності рішень і станів середовища з указівкою відповідних ймовірностей і вигравів для будь-яких комбінацій альтернатив і станів середовища. Дерево може бути чисто символічним, і подаватися у вигляді не тільки дерева, а й таблиці, діаграми та іншого... (Слайд

. *Дерева припущень* - це прийом, який підходить для тем, що містять елемент прогнозування на випередження або обговорень щодо розвитку якогось явища у майбутньому / абстрагування. Студенти озвучують свої ідеї та спільно створюють «дерево передбачень», де стовбур – задана тема, гілки – передбачення (я думаю, що ...; ймовірно, що буде так...), а листя – аргументи на користь тверджень. (Слайд

Вправа «Кластер» – виділення смислових одиниць тексту та їх графічне оформлення у формі «пучка». Кластер включає ключові слова, ідеї, подані у логічній послідовності текстових суб'єктів, котрі створюють цілісну і наочну картину. Метод «кластера» дозволяє представити на уроці великий обсяг інформації в структурованому і систематизованому вигляді, виявити ключові слова теми). Таким чином підвищується мотивація, адже самі ідеї сприймаються легше. Правила створення кластера: 1. Посередині чистого листка (класної дошки), документу Word, слайді Power Point записуємо ключове слово чи речення теми. 2. Кругом нього - слова чи речення, що доповнюють тему. 3. Довкола записаних слів з'являються «супутники» і встановлюються нові логічні зв'язки. Внаслідок цього з'являється структура, яка графічно відображає послідовність процесу мислення, визначає інформаційне поле заданої теми. (Слайд

Вправа INSERT - є простим у застосуванні та дієвим прийомом розвитку критичного мислення. Вона допомагає удосконалювати вміння швидко та осмислено читати, а головне – якісно опрацьовувати великі обсяги інформації. Основний принцип полягає у взаємодії з текстами та їх ґрунтовному аналізі, критичному осмисленні нових і глибокій рефлексії до

вже здобутих раніше знань. З точки зору практичного застосування, ІНСЕРТ – це технологія ефективного читання. Вона складається з системи знаків, організованих у таблицю, яку необхідно заповнювати під час вивчення нового матеріалу. (Слайд

Ромашка Блума або «Ромашка питань», використовується як прийом для розвитку критичного мислення. Коли у учнів запитали що для них простіше - задавати питання чи відповідати на них? Відповідь була - відповідати на питання, бо в питанні, як правило, міститься частина відповіді... Систематика питань, заснована на створеній відомим американським психологом і педагогом Бенджаміном Блумом таксономії навчальних цілей за рівнями пізнавальної діяльності (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінка), досить популярна в світі сучасної освіти. Створюється квітка із шести пелюстків, на кожному із яких пишеться питання. Питання має розкривати навчальну тему, спонукати студентів шукати відповіді, демонструючи при цьому творчість та креативність, почуття гумору та *застосовуючи елементи дискусії*. Питання можуть бути різнорівневими, щоб залучити всіх студентів до активної співпраці. (Слайд

1.2. Дидактичні ігри.

До сучасних ігрових методів, що розвивають критичне мислення та формують власну точку зору та креативність відносять **дидактичні ігри**. Гра в командах, як приклад найефективніших *дидактичних ігор* колективного характеру, долає перешкоди у спілкуванні, розвиває навички соціоповодження та розвиває комунікативні здібності студентів. А застосування *гри-змагання*, як приклад запропонований в творчій розробці *«Лицарський турнір»* з дисципліни «Основи правознавства», долучає студентів до пошукової роботи творчого характеру та розвиває їх комунікабельність.

Зокрема, дидактична гра із дисципліни «Всесвітня історія» *«Хто винайшов?»*. Дану гру можна вдало використовувати на узагальнюючо-підсумкових заняттях, по темах «Культура...» певного історичного періоду. Також дидактичні, розвиваючі, навчальні ігри можна використати при проведенні навчально-виховних заходів тематичного характеру. (Слайд

Дидактична гра-вікторина: *«Що ти знаєш про козаків?»*, яка проводилася до Дня козацтва та Покрови і тому мала на меті не тільки покращення знань та обізнаності студентів щодо Запорізької Січі, а несла в собі дух патріотизму та національної гідності, заохочує до вивчення історії рідного краю, формує такі риси характеру, як мужність та ініціативність. А після напруженої гри, - студенти коштували гарбузовий пиріг та дивилися мультик *«Як козаки куліш варили»*. (Слайд...

II. Практична частина.

2.1 Застосування вправи «INSERT»

Шановні колеги! Сьогодні ми з вами проведемо практикум з метою засвоєння основних принципів проведення ігрових технологій. До вашої уваги вправа, яку можна вдало використати на ваших заняттях.

Зокрема, я покажу, як можна застосувати цю вправу на бінарному занятті із дисциплін «Організація ветеринарної справи»+ «Основи правових знань», яке ми розробили із Мельник Т.В.

Тема заняття *«Підприємницька діяльність у ветеринарній медицині. Ліцензування видів діяльності»*.

Вправа проводилась після слів викладача Мельник Т.В.: *«Для того, щоб краще зрозуміти тему, надаю слово викладачу дисципліни «Основи правових знань» Фоміченко Антоніні Леонідівні, яка в ході проведення інтерактивної вправи INSERT, ознайомить вас із історією підприємницької діяльності на Україні»*.

Завдання викладачам (студентам): під час читання тексту поставити відповідні позначки в таблиці на зразок:

«V» – Я вже знаю цю інформацію.	«+» – Це нові факти для мене.	«-» – Я мав іншу думку щодо цього	«?» – Цей матеріал містить щось, чого я не можу зрозуміти / мені потрібні пояснення чи уточнення

Викладач читає (або роздає викладачам) статтю про сім'ю українських підприємців Терещенків : *«Однією з найвідоміших династій підприємців в Україні була династія Терещенків. Напочатку ХХ ст. родині належало 11 цукрових заводів, 150000 десятин землі. Започаткував родинний бізнес Артем Якович Терещенко. Разом із дружиною вони вели дрібну торгівлю з воза, а згодом на базарному рундуку. Зібравши трохи грошей, підприємець починає торгувати лісом, хлібом, вкладає капітал у цукрову промисловість. За його завзятість сусіди прозвали «Карбованцем».*

У 1870 р. Артем Терещенко отримав дворянський титул «в ознаменування особливих заслуг у запровадженні в ПівденноЗахідному краї руського землеволодіння і для заохочення благодійної діяльності...». У тому ж 1870 р. його нагороджено срібною медаллю Всеросійської виставки *«За високі якості борошна з озимої пшениці»*.

Сини Артема Терещенка також займалися бізнесом. Старший - Микола - торгував зерном, продавав хліб у Крим, звідки привозив сіль і хліб. У 1879 р. брати заснували «Товариство бурякоцукрових і рафінадних заводів братів Терещенків» з початковим капіталом у 3 млн. рублів. Того ж року

Товариство нагороджується срібною медаллю Всеросійської виставки «За дуже хороший цукровий пісок і хороший м'який рафінад при значному виробництві».

Нащадки роду Терещенків прославилися не лише в бізнесі. Вони займалися розвитком освіти, благодійністю, меценатством, організацією художніх і комерційних шкіл, музичних товариств. Онук Артема - Федір - став одним з піонерів вітчизняного повітроплавання».

Питання для обговорення:

- Як, на вашу, думку дана вправа розвиває пізнавальну активність?
- В чому важливість запитань, поданих в таблиці?»
- Яким чином ці запитання спонукають до подальшого пошуку та розвивають мислення студентів?
- Яке питання спонукає до вираження власної думки?
- Як дана вправа знайомить учасників із веденням підприємницької діяльності на Україні на прикладі знаменитого роду Терещенків?
- У чому переваги даної вправи в порівнянні з іншими інтерактивними методами? (економія часу, практичне застосування, концентрація уваги, залучення до співпраці, діалогу тощо)

Вправу «INSERT», тобто інтерактивну роботу з текстом, можна вдало застосувати на заняттях звичайного типу, при цьому вона є *фрагментарною*, тобто займе 15-20% часу заняття.

Як приклад, використання даної вправи на занятті із дисципліни «Історія України» за темою: **«Київська Русь. Перші князі».**

Завдання викладачам (студентам): під час читання тексту поставити відповідні позначки в таблиці на зразок:

«V» – Я вже знаю цю інформацію.	«+» – Це нові факти для мене.	«-» – Я мав іншу думку щодо цього	«?» – Цей матеріал містить щось, чого я не можу зрозуміти / мені потрібні пояснення чи уточнення

Історія зачіски князя Святослава

Викладач читає статтю, або роздає її роздруковані копії студентам:

«Відважний, сміливий, готовий у будь-який момент померти за свою землю — ось, що символізує старовинна чоловіча зачіска — довге пасмо волосся на голеній голові.

Сьогодні інформація про те, як саме називається ця зачіска, дуже різниться. Одні називають її чуприною, інші — чубом. Але найбільш поширена назва — оселедець. Довге пасмо волосся на голеній голові козака оселедцем почали називати порівняно недавно, адже хоробрий чуб на макітрі запорожця такою “рибною” назвою можна було хіба що зневажити чи навіть образити. Назва “оселедець” виникла у 20-му столітті, значно пізніше, ніж така зачіска з’явилася на головах вояків. А оселедцем її назвали радянські письменники. Сучасні козаки на таку назву не ображаються, навпаки — жартують.

Збереглася цікава замітка, яка детально розповідає про давній звичай українців носити волосся. Вона була опублікована в “*Записках Наукового Товариства імені Тараса Шевченка*” близько ста років тому: “*Майже всі наші малярі, маляючи низових лицарів запорожців, не знають, як треба малювати їхні чуприни. Так, наприклад, нарисунку маляра Васильківського, виданого на премію російською часописсю “Нива”, намальовано запорожця так, що чуб і чуприна у його вийшли змішаними: поверх звичайного чуба, розчісаного на всі боки, лежить від середини голови, осібне пасмо волосся — чуприна. Запорожці Репіна, що пишуть султанові листа, мають чуприни серед голови, як буває це у китайців. У театрах при гримуванні чуприни чіпляють насеред голови. Все це розминається з правдою...*”

Перш за все скажу, що чуприна і чуб — не одне і те ж, як дехто думає, а зовсім два різні типи зачіски.

Чуб підстригався так: над лобом, на скронях і на потилиці волосся голилося чи стриглося налісо, і тільки серед голови залишали на долоню широкі, кругле пасмо довгого волосся. Його розчісували на всі боки і підстригали кругом — вище над лобом, а нижче на потилиці.

Таким чином голені місця прикривались чубом і здавалось, що голова вся у волосі; тільки коли чуб заковчувався вітром, то лису голову було видно, і від того обличчя людини робилось войовничим. Чуба носили пани, городові козаки і посполиті; тільки пани підстригали його вище, на польський лад.

Зовсім інакше підстригалась чуприна. Вся голова голилась чи стриглась наголо, над самим же лобом залишали кругле пасмо волосся пальців у три ширини. Волосся те часом відростало в довгу косу, яку можна було зачесати на лівий бік, або обвести кругом голови і замотати за ліве вухо, або просто

довести до нього і замотати. Та найчастіше коса була не дуже довга, тільки спускалась на вухо, і кінець її теліпався на плечі.

У маленьких хлопчиків чуприну стригли у рівні з бровами, щоб не лізла в очі. У старших голова не завжди була ідеально виголена, заростала невеликим волоссям і так залишалася подовгу. Особливо так було у старих дідів, котрі не любили чепуритися. Чуприну носили запорізькі козаки, ті люди, котрі мали якісь відносини з ними, як от чумаки, і ті селяни, котрі жили близько до Запорожжя.

Виявляється, не всім і на Запорізькій Січі дозволялося носити чуприну, котра була своєрідною відзнакою лицарського стану. Чуприни *заборонялося* носити джурам, селянам-втікачам, недосвідченим воякам, брехунам, боягузам, злодіям та ошуканцям. Позбавити чуприни козака вважалося найбільшою ганьбою.

Про надзвичайно високий статус цієї зачіски у запорожців свідчить і суворо регламентований спосіб носіння чуприни, закрученої саме за ліве вухо. *“Чуприну неодмінно носили за лівим вухом, як усі відзнаки і нагороди,— пояснював колишній запорожець Антін Головатий великому князеві Костянтину Павловичу, — шаблю, шпагу, ордени та ін. носять зліва, то й чуприну, як знак завзятого і відважного козака, слід також носити зліва”*.

В Україні існував навіть спеціальний термін “чуприндир” — хоробрий, як запорожець, котрий носить чуприну на голові. У поляків же військова зачіска зовсім інша — дуже високо підстрижене волосся кругом на голові — воно більше нагадує зачіску наших селян.

Але радянським ученим вникати в усі ці тонкощі влада “не рекомендувала”. Після знищення Січі московські окупанти силою голили чуприни всім козакам, а непокірних страчували. Навіть коли в 1788 році було утворене Чорноморське військо, деякі поміщики у козаків відрізали на голові чуприни і цим позбавляли козацької честі, якою вони дорожили і у кріпацькому званні, визнаючи себе не кріпаками, а козаками.

Незважаючи на всі заборони ще до 70-х років XX століття в деяких українських селах чоловіки голили голови і залишали невеликий *чупер* як ознаку свого козацького походження.

Усі ці факти переконливо свідчать: козаки — продовження давньої військової формації воїнів-кшатріїв. За часів Київської Русі вона існувала як боярсько-лицарський стан, який виконував функції прикордонної сторожі. Адже, навіть польська влада в офіційних документах завжди зверталася до козаків не інакше як “*пани-лицарі*”.

Не випадково на народних картинах “Козак-Мамай”, поруч з ним на дубі, який символізує “Дерево Життя”, неодмінно зображався родовий

лицарський герб. Тобто, навіть народні майстри ідентифікували козацтво саме зі станом лицарів. Могили козаків відрізнялися від могил людей інших станів: на надгробному хресті поперечна частина була прикрашена невеличким деревком зі шматком полотна на ньому, так званою “прапіркою”.

Як ми знаємо, козацькі поселення існували по всьому периметру нашої держави. *Тут ми підходимо до розвінчання ще однієї великої байки про козацтво*, яку не лише нав’язали нам, а й запустили у світ. Зокрема, завжди намагалася обмежити історію українського козацтва історією Запорізької Січі. Мовляв, козацтво виникло на Запорожжі й лише запорожці – справжні козаки. Але факти свідчать про інше. Ми знаємо, що поряд із запорізькими існували і городові, або ж реєстрові козаки, які були потужною військовою організацією та мали свою столицю спочатку в Чигирині, а згодом у Трахтемирові.

В Мізині, на березі ріки Рось, українські археологи знайшли найдавніше у світі зображення козака з чуприною, вирізьблене на кістці мамонта. Вік зображення — 20 тисяч років. Але радянською історіографією навіть згадувати про це зображення було суворо заборонено. Адже ця знахідка переконливо доводить, що батьківщиною арійських племен була саме Україна.

В арійських племен, котрі в давні часи переселились до Індії, ця зачіска була ознакою військової касты — кшатріїв. Кшатрії носили її ще чотири тисячі років тому. У них вона мала назву “*шикхандака*” і була властива індійським богам вітру та Крішні (як символу воїнства). Вважається, що ця зачіска символізувала сонячний промінь, знак сонця. Крім того, чуприна, яка формою нагадує шлик на козацькій шапці, свідчила про зневагу кшатрія до смерті. Адже саме через чуприну безсмертна душа його підніметься до сонця».

Питання для обговорення (викладачі в ролі студентів):

- Що нового ви дізналися про князя Святослава?
- Як «зачіска» князя розкриває історичні джерела походження та розвитку нашої держави?
- Як історія зачіски князя доповнює ваші знання про запорізьких козаків?
- Як, на вашу думку, дана вправа розвиває пізнавальну активність?
- В чому важливість запитань, поданих в таблиці?»
- Яким чином ці запитання спонукають до подальшого пошуку та розвивають мислення?
- Яке питання спонукає до вираження власної думки?

З метою інтеграції ігрових технологій у дизайн сучасного заняття продемонструю вашій увазі прийом застосування на заняттях історії дидактичної гри.

Зараз ви можете самі стати учасниками гри. Тож вперед, бажаю успіху!

2.2. Дидактична –гра, вікторина «Що Ти знаєш про козаків?»

(Дисципліна «Історія України»)

Доблесні воїни, втікачі, українські лицарі та хоробрі захисники — як тільки не називали козаків їхні сучасники. Життя запорожців повне загадок і таємниць, проте одне відомо напевне: козаків поважали та мусили рахуватися з ними навіть найбільші імперії.

Про легендарне козацьке військо у свій час не знав тільки лінивий. Слава про мужність та хитрість козаків мчала світом, як вороний кінь Диким Полем. Величезні імперії добре розуміли: з козаками погані жарти. Не даремне в австро-угорської армії існувала офіційна інструкція: вступати в бій з козаками лише у разі п'ятикратної чисельної переваги.

Перевіримо, як добре ви знаєте життя, побут, звичаї та подвиги козаків?

Запитання

Рівень I

Дайте відповіді на питання, обравши один із запропонованих варіантів.

1. Що означає слово «козак»?

- А. Переселенець.
- Б. Бідняк.
- В. Вершник, вільна людина.

2. «Носом чує татарюгу, зна по птицях, по звіру...» — перекази та легенди наділяли козаків магічною силою. Чи відомо Тобі, як називали козаків, які знали на травах та вміли ворожити?

- А. Драгоман.
- Б. Характерник.
- В. Шаман.

3. Де відбулася перша битва в ході визвольної війни?

- А. Під Крутами.
- Б. Під Жовтими Водами.
- В. Під Берестечком.

4. Назви найвідоміший козацький танок.

- А. Гопак.
- Б. Краков'як.
- В. Хоровод.

5. Кому заборонявся вхід на територію Запорозької Січі?

А. Заміжнім жінкам.

Б. Молодим незаміжнім дівчатам.

В. Усім жінкам.

6. Першу козацьку фортецю збудували на острові...

А. Зміїному.

Б. Мала Хортиця.

В. Велика Хортиця.

7. Останній гетьман Запорозької Січі.

А. Пилип Орлик.

Б. Павло Полуботок.

В. Кирило Розумовський.

8. Хто був автором першої української Конституції?

А. Богдан Хмельницький.

Б. Пилип Орлик.

В. Григорій Сагайдачний.

9. Як називали козаків, які перебували на державній службі?

А. Найманці.

Б. Реєстрові козаки.

В. Характерники.

10. Назвіть ім'я відомого козака, який брав участь у більш ніж п'ятдесяти битвах.

А. Іван Сірко.

Б. Іван Богун.

В. Дмитро Вишневецький.

Рівень II

Дайте відповіді на запропоновані питання.

1. Кого вважали козаки батьком, матір'ю, дружиною і товаришем?

2. Чи був гетьман самодержцем?

3. Яка найважливіша ознака влади в козацькому війську?

4. Що означає для козака слово «чайка»?

5. Де розташовувались козацькі табори?

6. Народний співець, оспівувач подвигів козаків.

7. Що означає слово «тирса»?

8. Голова козацького уряду.

9. Прояку деталь козацького вбрання казали: «широкі, як Чорне море»?

10. Назви найвідомішу козацьку страву, яку дуже полюбили козаки.

11. Як звали першого гетьмана козаків?

12. Як ународі називали Петра Дорошенка?

13. Хто і коли наказав руйнувати Січ?

14. Яке церковне свято козаки вважають своїм і коли воно відзначається?
15. Скільки куренів було на Січі?
16. Якому гетьманові найбільше «дісталось» від істориків?
17. Центральний орган управління Січі.
18. З ім'ям якого гетьмана пов'язують створення козацької кінноти як роду військ?
19. Автор книжки «Чорна Рада».
20. Козацьке чотирикутне укріплення зі скріплених возів.

Рівень III

Конкурс ерудитів. Учасникам вікторини (командам) роздають картки з іменами видатних людей:

- Богдан Хмельницький,
- Павло Полуботок,
- Іван Сірко,
- Петро Калнишевський,
- Іван Сулима.

Відповідаючи на кожне запитання, команда повинна піднімати картку з прізвищем, яке вважає відповіддю на питання. На роздуми дається 20 секунд. Після звукового сигналу команди одночасно піднімають картки.

1. Ім'я козака, прозваного бусурманами Урус-шайтаном, тобто українським чортом. Туркені лякали ним своїх дітей. Відомо, що цей козак виходив переможцем 54 рази із проведених 55 битв.
2. Назвіть ім'я козака, якого двічі обирали головним отаманом, чого зроду-віку на Січі не буває.
3. Назвіть гетьмана, звинуваченого у державній зраді та заточеного в Петропавлівське підземелля, звідки йому вже не вдалося вийти?
4. Кого сучасники називали «українським Спартак», «Ганнібалом»? В народній пам'яті він залишився національним героєм.
5. Хто із гетьманів був нагороджений медаллю Папи Римського?

Відповіді

Рівень I

1. В. Вершник, вільна людина.
2. Б. Характерник.
3. Б. Під Жовтими Водами.
4. А. Гопак.
5. В. Усім жінкам.
6. Б. Мала Хортиця.
7. В. Кирило Розумовський.

8. Б. Пилип Орлик.
9. Б. Реєстрові.
10. А. Іван Сірко.

Рівень II

1. Батько — степ, мати — Січ, дружина — шабля, товариш — кінь.
2. Ні.
3. Булава.
4. Човен.
5. На Запорозькій Січі.
6. Кобзар.
7. Степова висока трава.
8. Гетьман.
9. Шаровари.
10. Куліш.
11. Дмитро Вишневецький.
12. Сонце руїни.
13. Російська цариця Катерина II в 1775 році.
14. Покрова, 14 жовтня.
15. Тридцять вісім.
16. Івану Мазепі.
17. Кіш.
18. Богдана Хмельницького.
19. Пантелеймон Куліш.
20. Табір.

Рівень III

1. Іван Сірко.
2. Петро Калнишевський.
3. Павло Полуботок.
4. Богдан Хмельницький.
5. Іван Сулима.

Таким чином, ми здійснили заочну подорож на Запорозьку Січ і стали учасниками дивовижних козацьких традицій, звичаїв та нових знайомств. А тепер підведемо підсумки.

III. Заклучна частіна.

Рефлексія знань. Гра «Мікрофон» або інтерактивна вправа «Ромашка Блума» (Кожне запитання пишеться на окремому листочку- пелюстку квітки)

- У чому, на вашу думку, переваги даної вправи **«INSERT»** в порівнянні з іншими інтерактивними методами навчання? (економія часу, концентрація уваги на чомусь головному, практичне застосування, залучення до співпраці, діалогу тощо)
- Чи можна табличку, яку ви заповнювали під час опрацювання тексту, назвати *скетч-нотаткою*?
- Під час проведення яких занять і як часто доцільно застосовувати вправу **«INSERT»** ?
- Чи було вам цікаво проходити цю вправу і чи можливий, при цьому, діалог або обговорення матеріалу з іншими?
- На вашу думку, в чому переваги саме дидактичних ігор, особливо командного типу, над іншими ігровими технологіями?
- На яких заняттях доцільно використовувати дидактичні ігри і чому? Які ігрові технології вам запам'яталися і чому?
- Що вам найбільше сподобалося як учаснику майстер-класу?

Дякую усім присутнім за підтримку, за активну роботу і бажаю вам творчих досягнень!

МРІЙ! Не відмовляйся від своєї мрії,
Бо лише тобі, її Господь подарував.
Думки збирай, бажання і надії
І не лови, як старі люди кажуть, гав.
Злетіти в небо хочеш? Шукай крила,
Хапай скоріш попутний вітер і вперед...
А прагнеш в море - розпускай вітрила,
Шукай скарби піратські, схованих монет!
Якщо ти мрієш в гори, на вершини,
Чи підкорити сніжний, дикий Еверест
Іди, крокуй, повзи туди, щосили
Лише не став, прошу, на мрії своїй хрест...

Вправа «Дерево припущень» (Дисципліна «Соціологія».

Тема ; Конфлікти та їх вирішення)

Цитати, афоризми і вислови про конфлікти

«Конфлікт будь завжди владнає мудрець, який володіє собою.» *Александров*

«Як тільки ти навчишся дзеркально дивитися на конфліктну ситуацію – не занурюючись в неї по вуха, а споглядаючи її з боку – то повір, вона неодмінно вирішиться з мінімальними втратами для тебе! Треба лише поставити себе на місце іншої людини й уявити: а що ти сам зробив або захотів зробити в даному випадку?» *Ченовий Ст.*

«Будь-яка система руйнується зсередини некерованими конфліктами.»

«Я переконаний: найчастіше люди конфліктують саме тому, що чітко формулюють абстрактні поняття. Той, хто віддає перевагу розмиті формулювання, неусвідомлено, у глибині душі, сам шукає конфлікту. Ніякого іншого пояснення я не знаходжу.» *Мураками Х.*

«Негоже злостувати на супротивника після того, як конфлікт вичерпано.» *Ісігуро К.*

«Ми звикли думати, що, заперечуючи комусь, ми неминуче починаємо з цією людиною в конфлікт, який обов'язково повинен виявити переможця і переможеного або ущемити чиєсь самолюбство. Але давайте не будемо сприймати все в такому світлі. Давайте завжди шукати між нами щось спільне. Секрет успіху полягає в тому, щоб з самого початку виявити зацікавленість в точці зору співрозмовника. Я абсолютно впевнений, що це під силу кожному з нас.» *Далай Лама*

«Конфлікти, вони всюди, вони стосуються всього, що ми робимо, всіх, з ким ми спілкуємося, але найсмішніше те, що всі суперечки по суті однакові. Дві людини кричать, звинувачують один одного, уникають і при цьому бояться сказати один одному про свої почуття. Просто поговоріть, коли хочеться втекти, відкрийтеся, коли хочеться напасти, це ж так просто, так очевидно, але в теж час так важко.»

«Не конфліктуй: з розумним домовся, дурня обмани.»

«При діловому конфлікті йде обговорення проблеми. У психологічному конфлікті обговорюються особистості. Психологічний конфлікт йде до взаємного знищення, а діловий вирішує проблему і зближує партнерів.»
Литвак М.

«...в житті конфлікти вирішуються зовсім не так, як це буває в кіно. В житті вони взагалі не вирішуються, а просто тягнуться й тягнуться, поки тихо не вичерпуються самі собою... Вони просто-напросто висихають, як брудні калюжі на сонці.» *Кінг С.*

«Не буває безконфликтних особистих відносин. Конфлікти неминучі в будь-яких відносинах між людьми.» *Букай Х.*

«Терпіння і повага до сімейних переговорах «перетруть» будь-які конфлікти.» *Рой О.*

«Всі конфлікти в світі і в душі людини проходять через його серце і повертаються до нас осмисленими і зрозумілими. А те, що зрозуміло, вже не так страшно.» *Фромм Е..*

«При вирішенні конфліктів важливо не забувати про те, що є правдою.»
Пандіт Ч.

«Будь-побутовий конфлікт — це завжди конфлікт цінностей.» *Дуваров А.*

«Добре, коли художник знає, що таке конфлікт та стрес. Це багате джерело ідей. Але я переконаний, що творити в стані стресу неможливо. Стрес пригнічує творчість.» *Лінч Д.*

«Слово «конфлікт» означає конфлікт між організмами, кожний з яких прагне максимізувати свою індивідуальну виживання.» *Докінз Р.*

«Мудра людина завжди знайде спосіб, щоб не почати війну.» *Ямамото В.*

«Конфліктні ситуації неминучі, але розумний шукає вихід з них, а дурень — вхід.» *Губарєв Ст.*

«Більшість конфліктів між людьми відбувається з однієї простої причини. Ми багато фантазуємо про те, що добре розуміємо один одного, і мало говоримо, для того, щоб дійсно один одного розуміти...»

Вправа «Дерево припущень» (Дисципліна «Основи правознавства».

Тема. Поняття право та держава.)

Крилаті вирази про право.

Право і справедливість полягають у тому, щоб кожний мав і робив своє так, аби ніхто не мав чужого і не позбавлявся свого. — Конфуцій

Здається, люди більше гніваються, коли їхнім правам завдають легкої шкоди, аніж коли вони зовсім позбавлені їх внаслідок насилля. Перше називається бути обманутими, друге – поступитися сильнішому. — Фуکید

Рівність здається справедливою, і так воно і є, лишень не для всіх, а для рівних; і нерівність також уявляється справедливою, і так воно насправді і є, але знову ж таки не для всіх, а лише для нерівних. — Арістотель

Людина, владарюючи над іншими, втрачає власну свободу. — Ф.Бекон

Щоб бути вільним, достатньо захотіти цього. — Т.Пейн

Природні права – це ті, що належать людині в силу її існування. До них належить інтелектуальне право, або право вільно мислити, а також усі ті права особи діяти на користь собі і своєму щастю, які не утискають природних прав. — Т.Пейн

Немає людини, яка б не любила свободу; але справедлива людина вимагає її для всіх, а несправедлива – лише для себе. — Л.Берне

Порядний той, хто своє право вимірює своїм обов'язком. — Г.Лакордер

Для мене не важливо, на чиєму боці сила; важливо те, на чиєму боці право. — В.Гюго

Розуміння права розвиває усвідомлення обов'язку. Загальний закон – це свобода, яка закінчується там, де починається свобода іншого. — В.Гюго

Особистості мало одних лише прав, їй потрібні достаток і виховання, щоб ними скористатися. — О.Герцен

Головний і найбільш істотний зміст права складає свобода. — Б.Кістяківський

Основу міцного правопорядку складає свобода особи та її недоторканність. — Б.Кістяківський

Людина має відчуття обов'язку лише тоді, коли вона вільна. — А.Бергсон

Люди ніколи не користуються свободою, яка у них є, але вимагають тої, якої у них немає: у них є свобода думки – вони вимагають свободи її виразу. — С.К'єркегор

Люди ніколи не можуть бути вільними, якщо не виховані для свободи. І це не те виховання, яке може бути набуто в школі або почерпнуто з книжок, а те, яке є наслідком самодисципліни, самоповаги і самоуправління. — Г.Бокаль

Щоразу, коли людина відстоює ідеал або своїм вчинком полегшує долю інших, або виступає проти несправедливості, вона породжує малесеньку хвилю надії, і, перетинаючись одна з одною, ці хвилини, що надходять від мільйонів окремих центрів завзяття і хоробрості, зливаються у потік, що здатен змести найміцніші стіни гноблення і протидії. – Р.Кеннеді

Свобода – це право на нерівність. — М.Бердяєв

З-поміж основних свобод, яких домагаються люди, щоб зробити своє життя повноцінним і невимушеним, свобода від страху стоїть осторонь одночасно і як засіб, і як кінцева мета. Люди, що збираються будувати державу на міцних демократичних засадах, спершу повинні звільнити свій власний розум від байдужості та страху. — Аун Сан Су Кі

Демократичні права, що закарбовані в законі, спираються на ідею особистості, якій притаманна людська гідність. — Д.Ельштейн

Права людини в наш час не заслуговують на скільки-небудь серйозну увагу... Благоустрій суспільства – ось гідна мета і кінцевий критерій. Слід збільшити до абсолюту моральне владарювання суспільства над кожним з його членів.

Найбільш цілеспрямоване використання членів суспільства є право і обов'язок даного суспільства. — Ф.Бредлі

Нерівність необхідна нам для перемоги над бідністю. — Д.Кейт

Рівність можливостей означає рівні для всіх можливості стати нерівними. — Р.Тонч

Свобода нічого не вартує, якщо вона не включає в себе свободу помилятися. — М.Ганді

Свобода означає відповідальність, ось чому більшість людей боїться її. — Дж.Б.Шоу

Найбільшою небезпекою для свободи є пасивність народу. — Г.Брандейс

У той час, як примусове підкорення спільним конкретним цілям рівнозначне рабству, підкорення єдиним абстрактним правилам, яким важким не здавався б їх тягар, забезпечує простір для найширшої свободи та розмаїтості. — Ф.Хайек

Де всі є рівними, там ніхто не є вільним. — П.Буаст

Рівність — це визнання за всіма людьми однакових прав на користування природними благами, що походять від суспільного життя, однакових прав на повагу особистості особи. — Л.Толстой

Без справедливості держава є нічим іншим, як лише бандою розбишак. — Августин

Історія, загальнолюдський досвід державного правління засвідчують: держава, яка позбавляє людей власності, змушує їх працювати не на себе, а на державних правителів і чиновників. — Дж.Локк

Будь-яка людина, наділена владою, схильна зловживати нею, і вона йде в цьому напрямку, доки не досягне встановленої для неї межі. — Ш.Монтеск'є

Неосвіченість реальним чином зміцнює диктатуру і послабляє демократію. — Ф.Саргоса

Революція відбувається тільки через зловживання владою з боку держави. В цьому полягає перший пункт, який адресований правителям, уряду. Однак зловживання все-таки незрівнянно краще від революцій. В цьому полягає другий пункт, адресований народам. — Ж. де Местр

Проблема демократії не в тому, чи потрібна людям свобода, а в тому, якою мірою вони здатні нею користуватися. — А.Токвиль

Захист здібностей і дарувань – найперша турбота державного правління. — Д.Медісон

У вільній країні багато нарікань і при невеликих стражданнях; у деспотичній державі мало скарг і при великих стражданнях. — Л.Карно

Анархія завжди приводить до абсолютизму. — Наполеон Бонапарт

У правовій державі владі поставлено певні межі, які вона не повинна і не може переступити. Відмежування влади в правовій державі створене визнанням за особою невід'ємних, непорушуваних, недоторканих, невідчужуваних прав. — Б.Кістяківський

Гвинтівка породжує владу. — Мао Цзе Дун

По суті ми не можемо мати миру або атмосфери, в якій мир буде наростати, якщо не визнаватимемо прав окремих людей і не погодимось, щоб це було основою, яка б була визнана цілим світом. — Е.Рузвельт

Права та зусилля зрозуміти їхнє значення і функцію стали найважливішими темами головного діалогу двадцятого століття. — Д.Донеллі

Суверенітет народу не безмежний: він обмежений тими рамками, які йому ставлять справедливість і права індивіда. — Б.Констан

Влада – це плащ, який здається нам надто широким на чужих плечах і надто тісним на власних. — П.Декурсель

Держава існує не для того, щоб перетворити життя на рай, а для того, щоб завадити йому остаточно перетворитися на пекло. — Вол.Соловйов

Демократія – це не влада більшості, а захист меншості. — А.Камю

Уряд – це керівництво народом в інтересах боса. — О.Меллі

Коли народ темний, неосвічений, ним легко управляти. — Шан Ян

Громадянське суспільство – це люди, які думають і діють незалежно від держави. — Дж.Сорос

Я віддаю перевагу політичній системі, яка має у своїй основі громадянина з усіма фундаментальними громадянськими правами в їхньому універсальному застосуванні, а отже, у їхній принциповій рівності. — В.Гавел

Демократія – це політична форма, яка дає можливість людині самій виробити свою свободу як відповідальність, виходячи з того, що існують речі, за які варто страждати. — В.Гавел

Розподіл влад тому і є найважливішою частиною правової доктрини, що передбачає конституційний баланс для завжди незбалансованого самолюбства чиновників. — П.Баренбойм

Народ повинен захищати закон як свій оплот, як свій оберігаючий мур. — Гец

Вправа «Кластер» (Дисципліна «Соціологія». Тема. Суспільство та його складові).

Прислів'я про суспільство

- З одної ягоди немає вигоди.
- Один у полі не воїн.
- Один гусак поля не витопче.
- Один дуб у полі — не ліс.
- Один кіл плота не держить.
- Одна голівешка в печі гасне, а дві в полі горять.
- Одна квітка не робить вінка.
- Одна бджола меду не наносить.
- Громада — великий чоловік.
- Скажи мені, хто твій товариш, - тоді я скажу хто ти

**Вправа «INSERT» (Дисципліна «Історія України». Тема. Київська Русь.
Перші князі).**

Історія зачіски князя Святослава.

Відважний, сміливий, готовий у будь-який момент померти за свою землю – ось, що символізує старовинна чоловіча зачіска – довге пасмо волосся на голеній голові.

Сьогодні інформація про те, як саме називається ця зачіска, дуже різниться. Одні називають її чуприною, інші – чубом. Але найбільш поширена назва – оселедець.

Довге пасмо волосся на голеній голові козака оселедцем почали називати порівняно недавно, адже хоробрий чуб на макітрі запорожця такою “рибною” назвою можна було хіба що зневажити чи навіть образити. Назва “оселедець” виникла у 20-му столітті, значно пізніше, ніж така зачіска з’явилася на головах вояків. А оселедцем її назвали радянські письменники. Сучасні козаки на таку назву не ображаються, навпаки – жартують.

Збереглася цікава замітка, яка детально розповідає про давній звичай українців носити волосся. Вона була опублікована в “*Записках Наукового Товариства імені Тараса Шевченка*” близько ста років тому: “*Майже всі наші малярі, малюючи низових лицарів запорожців, не знають, як треба малювати їхні чуприни. Так, наприклад, нарисунку маляра Васильківського, виданого на премію російською часописсю “Нива”, намальовано запорожця так, що чуб і чуприна у його вийшли змішаними: поверх звичайного чуба, розчісаного на всі боки, лежить від середини голови, осібне пасмо волосся — чуприна. Запорожці Рєпіна, що пишуть султанові листа, мають чуприни серед голови, як буває це у китайців. У театрах при гримуванні чуприни чіпляють насеред голови. Все це розминається з правдою...*”

Перш за все скажу, що чуприна і чуб – не одне і те ж, як дехто думає, а зовсім два різні типи зачіски.

Чуб підстригався так: над лобом, на скронях і на потилиці волосся голилося чи стриглося налісо, і тільки серед голови залишали на долоню широке, кругле пасмо довгого волосся. Його розчісували на всі боки і підстригали кругом — вище над лобом, а нижче на потилиці.

Таким чином голені місця прикривались чубом і здавалось, що голова вся у волоссі; тільки коли чуб закочувався вітром, то лису голову було видно, і від того обличчя людини робилось войовничим. Чуба носили пани, городові козаки і посполиті; тільки пани підстригали його вище, на польський лад.

Зовсім інакше підстригалась *чуприна*. Вся голова голилась чи стриглась наголо, над самим же лобом залишали кругле пасмо волосся пальців у три ширини. Волосся те часом відростало в довгу косу, яку можна було зачесати на лівий бік, або обвести кругом голови і замотати за ліве вухо, або просто довести до нього і замотати. Та найчастіше коса була не дуже довга, тільки спускалась на вухо, і кінець її теліпався на плечі.

У маленьких хлопчиків чуприну стригли у рівні з бровами, щоб не лізла в очі. У старших голова не завжди була ідеально виголена, заростала невеликим волоссям і так залишалася подовгу. Особливо так було у старих дідів, котрі не любили чепуритися. Чуприну носили запорізькі козаки, ті люди, котрі мали якісь відносини з ними, як от чумаки, і ті селяни, котрі жили близько до Запорожжя.

Виявляється, не всім і на Запорізькій Січі дозволялося носити чуприну, котра була своєрідною відзнакою лицарського стану. Чуприни *заборонялося* носити джурам, селянам-втікачам, недосвідченим воякам, брехунам, боягузам, злодіям та ошуканцям. Позбавити чуприни козака вважалося найбільшою ганьбою.

Про надзвичайно високий статус цієї зачіски у запорожців свідчить і суворо регламентований спосіб носіння чуприни, закрученої саме за ліве вухо. *“Чуприну неодмінно носили за лівим вухом, як усі відзнаки і нагороди,— пояснював колишній запорожець Антін Головатий великому князеві Костянтину Павловичу, — шаблю, шпагу, ордени та ін. носять зліва, то й чуприну, як знак завязтого і відважного козака, слід також носити зліва”*.

В Україні існував навіть спеціальний термін *“чуприндир”* — хоробрий, як запорожець, котрий носить чуприну на голові. У поляків же військова зачіска зовсім інша — дуже високо підстрижене волосся кругом на голові — воно більше нагадує зачіску наших селян.

Але радянським ученим вникати в усі ці тонкощі влада “не рекомендувала”. Після знищення Січі московські окупанти силою голили чуприни всім козакам, а непокірних страчували. Навіть коли в 1788 році було утворене Чорноморське військо, деякі поміщики у козаків відрізали на голові чуприни і цим позбавляли козацької честі, якою вони дорожили і у кріпацькому званні, визнаючи себе не кріпаками, а козаками.

Незважаючи на всі заборони ще до 70-х років ХХ століття в деяких українських селах чоловіки голили голови і залишали невеликий *чупер* як ознаку свого козацького походження.

Усі ці факти переконливо свідчать: козаки — продовження давньої військової формації воїнів-киятрів. За часів Київської Русі вона існувала як боярсько-лицарський стан, який виконував функції прикордонної сторожі.

Адже, навіть польська влада в офіційних документах завжди зверталася до козаків не інакше як “*пани-лицарі*”.

Не випадково на народних картинах “Козак-Мамай”, поруч з ним на дубі, який символізує “Дерево Життя”, неодмінно зображався родовий лицарський герб. Тобто, навіть народні майстри ідентифікували козацтво саме зі станом лицарів. Могили козаків відрізнялися від могил людей інших станів: на надгробному хресті поперечна частина була прикрашена невеличким древком зі шматком полотна на ньому, так званою “прапіркою”.

Як ми знаємо, козацькі поселення існували по всьому периметру нашої держави. *Тут ми підходимо до розвінчання ще однієї великої байки про козацтво*, яку не лише нав’язали нам, а й запустили у світ. Зокрема, завжди намагалася обмежити історію українського козацтва історією Запорізької Січі. Мовляв, козацтво виникло на Запорожжі й лише запорожці – справжні козаки. Але факти свідчать про інше. Ми знаємо, що поряд із запорізькими існували і городові, або ж реєстрові козаки, які були потужною військовою організацією та мали свою столицю спочатку в Чигирині, а згодом у Трахтемирові.

В Мізині, на березі ріки Рось, українські археологи знайшли найдавніше у світі зображення козака з чуприною, вирізьблене на кістці мамонта. Вік зображення — 20 тисяч років. Але радянською історіографією навіть згадувати про це зображення було суворо заборонено. Адже ця знахідка переконливо доводить, що батьківщиною арійських племен була саме Україна.

В арійських племен, котрі в давні часи переселились до Індії, ця зачіска була ознакою військової касты — кшатріїв. Кшатрії носили її ще чотири тисячі років тому. У них вона мала назву “*шикхандака*” і була властива індійським богам вітру та Крішні (як символу воїнства). Вважається, що ця зачіска символізувала сонячний промінь, знак сонця. Крім того, чуприна, яка формою нагадує шлик на козацькій шапці, свідчила про зневагу кшатрія до смерті. Адже саме через чуприну безсмертна душа його підніметься до сонця.

Дидактична гра «Вгадай портрет» (Дисципліна «Всесвітня історія»

Підсумково-узагальнююча тема.

Відповіді на питання дидактичної гри

1. Останній російський цар з династії Романових (*Микола II*)
2. Лідер більшовицької Росії (*Ульянов- Ленін*)
3. Генсек СРСР з 1924-1953 рр (*Йосип Сталін*)
4. 2 керівники Німеччини (*Вільгельм II та А.Гітлер*)
5. Лідер італійського фашизму (*Беніто Муссоліні*)
6. Відомий кіноактор 30-х років (*Чарлі Чаплін*)
7. Український вчений, конструктор гелікоптера (*Ігор Сікорський*)
8. Автор теорії відносності (*Альберт Ейнштейн*)
9. Автор «Блискавичної війни» періоду Першої світової (*Шліффен*)
- 10.. Президент Франції (*Дж. Клемансо*)
11. Відомий лідер лібералів в Англії (*Д.Л.Джорджс*)
12. Ініціатор створення Ліги Націй (*ВудроВільсон*)
13. Відомий виробник автомобілів в США (*Генрі Форд*)
14. Лідер греко-католицької церкви, митрополит (*Андрій Шептицький*)
15. Голова УЦР (*Михайло Грушевський*)
16. Очолив Генеральний Секретаріат УЦР (*Володимир Винниченко*)
17. Очолив військовий комісаріат УЦР (*Симон Петлюра*)
18. Лідер УЦР (*Федір Швець*)
19. Лідер партії анархістів в Україні (*Нестор Махно*)
20. Корифей українського театру (*Карпенко Карий*)

Дидактична гра «Хто винайшов?» (Дисципліна «Всесвітня історія».

Тема. Європейська культура к.19- поч..20 ст.)

Цікаві факти про винаходи

1900 рік: Скрипки для паперів — Іоханн Ваалер, Норвегія 1900 рік: Перша ручна фотокамера— Kodak Brownie, США 1900 рік: Звукове кіно — Леон Гомон, Франція 1900 рік: Дирижабль — Фердинанд фон Цеппелін, Німеччина 1901 рік: Безпечна бритва — Кінг Кемл Жиллетт, США 1903 рік: Орвілл і Уїлбер Райт — американські інженери, які здійснили перший політ на літаку 1903 рік: Кольорові крейди — "Крайола", США 1904 рік: Діод — Джон Амброз Флемінг, Великобританія 1904 рік: Парова турбіна — К. Г. П. Лаваль (Швеція) та Ч. А. Парсонс (Великобританія) 1906 рік: США 1906 рік: Пір'яна ручка — Славолуб Пенкала, Сербія 1907 рік: Пральна машина — Алва Дж. Фішер, США 1907 рік: Гелікоптер — Поль Корню, Франція 1908 рік: Складальний конвеєр — Генрі Форд, США 1908 рік: Лічильник: Луї Блеріо — французький інженер, здійснив переліт над Ла—Маншем 1909 рік: Роберт Едвін Пірі — американський дослідник, вперше досяг Північного полюса 1910 рік: Авіаносець, США 1910 рік: Міксер — Джордж Сміт і Фред Озиус, США 1911 рік: Руаль Амундсен — норвезький дослідник, перший досяг Південного полюса 1912 рік:

21.Цікаві факти про винаходи

1900 рік: Скрипки для паперів — Іоханн Ваалер, Норвегія 1900 рік: Перша ручна фотокамера— Kodak Brownie, США 1900 рік: Звукове кіно — Леон Гомон, Франція 1900 рік: Дирижабль — Фердинанд фон Цеппелін, Німеччина 1901 рік: Безпечна бритва — Кінг Кемл Жиллетт, США 1903 рік: Орвілл і Уїлбер Райт — американські інженери, які здійснили перший політ на літаку 1903 рік: Кольорові крейди — "Крайола", США 1904 рік: Діод — Джон Амброз Флемінг, Великобританія 1904 рік: Парова турбіна — К. Г. П. Лаваль (Швеція) та Ч. А. Парсонс (Великобританія) 1906 рік: США 1906 рік: Пір'яна ручка — Славолуб Пенкала, Сербія 1907 рік: Пральна машина — Алва Дж. Фішер, США 1907 рік: Гелікоптер — Поль Корню, Франція 1908 рік: Складальний конвеєр — Генрі Форд, США 1908 рік: Лічильник: Луї Блеріо — французький інженер, здійснив переліт над Ла—Маншем 1909 рік: Роберт Едвін Пірі — американський дослідник, вперше досяг Північного полюса 1910 рік: Авіаносець, США 1910 рік: Міксер — Джордж Сміт і Фред Озиус, США 1911 рік: Руаль Амундсен — норвезький дослідник, перший досяг Південного полюса 1912 рік:

Сценарій вікторини «Що Ти знаєш про козаків?» (Дисципліна «Історія України»)

Доблесні воїни, втікачі, українські лицарі та хоробрі захисники — як тільки не називали козаків їхні сучасники. Життя запорожців повне загадок і таємниць, проте одне відомо напевне: козаків поважали та мусили рахуватися з ними навіть найбільші імперії.

Про легендарне козацьке військо у свій час не знав тільки лінивий. Слава про мужність та хитрість козаків мчала світом, як вороний кінь Диким Полем. Величезні імперії добре розуміли: з козаками погані жарти. Не даремне в австро-угорської армії існувала офіційна інструкція: вступати в бій з козаками лише у разі п'ятикратної чисельної переваги.

Перевіримо, як добре Ти знаєш життя, побут, звичаї та подвиги козаків? До Дня українського козацтва я підготував для Тебе цікаву вікторину.

Запитання

Рівень I

Дай відповіді на питання, обравши один із запропонованих варіантів.

1. Що означає слово «козак»?

- А. Переселенець.
- Б. Бідняк.
- В. Вершник, вільна людина.

2. «Носом чує татарюгу, зна по птицях, по звіру...» — перекази та легенди наділяли козаків магічною силою. Чи відомо Тобі, як називали козаків, які знали на травах та вміли ворожити?

- А. Драгоман.
- Б. Характерник.
- В. Шаман.

3. Де відбулася перша битва в ході визвольної війни?

- А. Під Крутами.
- Б. Під Жовтими Водами.
- В. Під Берестечком.

4. Назви найвідоміший козацький танок.

- А. Гопак.
- Б. Краков'як.
- В. Хоровод.

5. Кому заборонявся вхід на територію Запорозької Січі?

- А. Заміжнім жінкам.
- Б. Молодим незаміжнім дівчатам.
- В. Усім жінкам.

6. Першу козацьку фортецю збудували на острові...

- А. Зміїному.
- Б. Мала Хортиця.
- В. Велика Хортиця.

7. Останній гетьман Запорозької Січі.

- А. Пилип Орлик.
- Б. Павло Полуботок.
- В. Кирило Розумовський.

8. Хто був автором першої української Конституції?

- А. Богдан Хмельницький.

- Б. Пилип Орлик.
- В. Григорій Сагайдачний.

9. Як називали козаків, які перебували на державній службі?

- А. Найманці.
- Б. Реєстрові козаки.
- В. Характерники.

10. Назви ім'я відомого козака, який брав участь у більш ніж п'ятдесяти битвах.

- А. Іван Сірко.
- Б. Іван Богун.
- В. Дмитро Вишневецький.

Рівень II

Дай відповіді на запропоновані питання.

1. Кого вважали козаки батьком, матір'ю, дружиною і товаришем?
2. Чи був гетьман самодержцем?
3. Яка найважливіша ознака влади в козацькому війську?
4. Що означає для козака слово «чайка»?
5. Де розташовувались козацькі табори?
6. Народний співець, оспівувач подвигів козаків.
7. Що означає слово «тирса»?
8. Голова козацького уряду.
9. Прояку деталь козацького вбрання казали: «широкі, як Чорне море»?
10. Назви найвідомішу козацьку страву, яку дуже полюбили козаки.

11. Як звали першого гетьмана козаків?
12. Як ународі називали Петра Дорошенка?
13. Хто і коли наказав руйнувати Січ?
14. Яке церковне свято козаки вважають своїм і коли воно відзначається?
15. Скільки куренів було на Січі?
16. Якому гетьманові найбільше «дісталось» від істориків?
17. Центральний орган управління Січі.
18. З ім'ям якого гетьмана пов'язують створення козацької кінноти як роду військ?
19. Автор книжки «Чорна Рада».
20. Козацьке чотирикутне укріплення зі скріплених возів.

Рівень III

Конкурс ерудитів. Учасникам вікторини (командам) роздають картки з іменами видатних людей:

- Богдан Хмельницький,
- Павло Полуботок,
- Іван Сірко,
- Петро Калнишевський,
- Іван Сулима.

Відповідаючи на кожне запитання, команда повинна піднімати картку з прізвищем, яке вважає відповіддю на питання. На роздуми дається 20 секунд. Після звукового сигналу команди одночасно піднімають картки.

1. Ім'я козака, прозваного бусурманами Урус-шайтаном, тобто українським чортом. Туркені лякали ним своїх дітей. Відомо, що цей козак виходив переможцем 54 рази із проведених 55 битв.
2. Назвіть ім'я козака, якого двічі обирали головним отаманом, чого зроду-віку на Січі не буває.
3. Назвіть гетьмана, звинуваченого у державній зраді та заточеного в Петропавлівське підземелля, звідки йому вже не вдалося вийти?
4. Кого сучасники називали «українським Спартаком», «Ганнібалом»? В народній пам'яті він залишився національним героєм.
5. Хто із гетьманів був нагороджений медаллю Папи Римського?

Відповіді

Рівень I

1. В. Вершник, вільна людина.
2. Б. Характерник.
3. Б. Під Жовтими Водами.

4. А. Гопак.
5. В. Усім жінкам.
6. Б. Мала Хортиця.
7. В. Кирило Розумовський.
8. Б. Пилип Орлик.
9. Б. Реєстрові.
10. А. Іван Сірко.

Рівень II

1. Батько — степ, мати — Січ, дружина — шабля, товариш — кінь.
2. Ні.
3. Булава.
4. Човен.
5. На Запорозькій Січі.
6. Кобзар.
7. Степова висока трава.
8. Гетьман.
9. Шаровари.
10. Куліш.
11. Дмитро Вишневецький.
12. Сонце руїни.
13. Російська цариця Катерина II в 1775 році.
14. Покрова, 14 жовтня.
15. Тридцять вісім.
16. Івану Мазепі.
17. Кіш.
18. Богдана Хмельницького.
19. Пантелеймон Куліш.
20. Табір.

Рівень III

1. Іван Сірко.
2. Петро Калнишевський.
3. Павло Полуботок.
4. Богдан Хмельницький.
5. Іван Сулима.

Дидактична гра (змагання)
Правовий лицарський турнір: «На захист своїх прав»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
«ВСП КОМПАНІЇВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ
БНАУ»

Дидактична гра (змагання)
Правовий лицарський турнір: «На захист своїх прав»

Підготувала викладач дисципліни
«Основи правознавства» Фоміченко А.Л.

Мета заходу:

- розповісти студентам про їхні права й свободи, визначені Конвенцією про права дитини

- навчити їх правильно реалізовувати свої права

- виховувати у молоді поважне ставлення до власної особистості та інших.

Ведучий 1: Добрий день чарівні дами, шляхетні лицарі та зброєносці!

Ведучий 2. Сьогодні ми вирушаємо в захопливу подорожпо країні правових знань.

Ведучий 1. А також шановні гості! Бій зараз почнеться непростий: прагнучи завоювати перемогу, ви навіть списи будете ламати, але тільки в інтелектуальному двобої.

Ведучий 2. Вас, студенти коледжу, прошу цей день запам'ятати, не спати і не позіхати, протерти очі і повіки, тому запрошуємо вас у середні віки.

Ведучий 1. Там, де лицарські турніри часто гербами майоріли, а чарівні личка дам і красніли і блідніли.

Ведучий 2. Хоч колесо історії нелегко в часі повернути, але знання нам допоможуть відстань цю минути!

Ведучий 1 Тож часу не гаємо, журі представляємо.

Ведучий 2. Конкурсну програму починаємо.

Ведучий 1 *Всі конкурси вам представляємо. Конкурси:*

1. Конкурс: представлення девізу та назви команди.
2. Конкурс: захист герба (*Дама серця представляє свого лицаря, захист герба*).
3. Конкурс: презентація лицаря «Права людини в моєму замку».
4. Конкурс зброєносців. (Зачитують лицарські заповіді та правила).
5. Конкурс васалів. Правова вікторина.
6. Конкурс пантомім. (Кожна дама серця витягує за жеребком правове поняття і показує його лицарю, який його відгадує).
7. Конкурс лицарської кухні.

Завдання командам:

Склад команди 5 чоловік на чолі із капітаном- Лицарем. (Лицар, зброєносець, дама серця, васали)

Що треба:

1. Озвучити девіз і приготувати емблему(герб) рицаря, він же команди та здійснити захист герба.
2. Представити себе лицар може за допомогою дами серця рядком постичним чи словом величним.
3. Лицар складає оду на честь дами серця, використовуючи в ній права та обов'язки, які вона може отримати в його замку. (У вигляді презентації)

4.Зброєносець зачитує лицарські заповіді та правила.

5. Конкурс васалів (Правова вікторина: «Мої права та обов'язки»).

6.Конкурс пантоміма: дама серця показує за допомогою пантоміми своєму лицарю правове поняття (право, обов'язок або свободу, а йому треба його вгадати).

7.Святковий бенкет. (Пиріг)

Конкурси:

1. Захист девізу та назва команди.
2. Дама серця представляє свого лицаря, захист герба.
3. Презентація лицаря для своєї дами та васалів «Права та обов'язки»
4. Конкурс зброєносців. (Зчитують лицарські заповіді та правила).
5. Конкурс васалів. Правова вікторина.
6. Конкурс пантомім. (Кожна дама серця витягує за жеребком правове поняття і показує його лицарю)
7. Конкурс лицарської кухні.

ВІКТОРИНА «ЧИ ОБІЗНАНИЙ ТИ З КОНВЕНЦІЄЮ ООН ПРО ПРАВА ДИТИНИ?»

ЗАПИТАННЯ ВІКТОРИНИ:

1. Як називається міжнародний договір, що встановлює права держав у певній сфері діяльності?
 - Декларація
 - **КОНВЕНЦІЯ**
 - Хартія
2. Коли було прийнято Конвенцію ООН про права?
 - 1950
 - 1977
 - **1989**
3. У якому році в Україні ратифіковано (затверджено) Конвенцію ООН про права дитини?
 - 1989
 - **1991**
 - 1995
4. До якого віку, згідно з Конвенцією, особа вважається дитиною?
 - 14 років
 - 16 років
 - **18 років**
5. З якого віку допускається прийняття на роботу підлітків?

- 12 років
 - 13 років
 - **14 років**
6. З якого віку настає адміністративна відповідальність?
- 14 років
 - 16 років
 - **18 років**
7. З якого віку настає кримінальна відповідальність?
- 14 років (виняткові випадки з 12 років)
 - **16 років, (виняткові випадки з 14 років)**
 - 18 років (виняткові випадки з 16 років)
8. Які основні документи закріплюють права дитини?
- **КОНВЕНЦІЯ**
 - **ДЕКЛАРАЦІЯ**
9. До якого віку людина вважається дитиною?
- ДО 14 років
 - ДО 16 років
 - **ДО 18 РОКІВ**
10. Чи застосовують смертельну кару до неповноліття?
- **НІ**
 - да
11. З якого віку людина може самостійно вибирати своє громадянство?
- 14 років
 - 16 років
 - **18 років**

Кодекс чести офіцера. Створений в 1804 р., актуальний і зараз.

1. Не обіцяй, якщо ти не впевнений в тому, що зможеш виконати обіцяне.
2. Тримайся просто та достойно.
3. Необхідно пам'ятати ту границю, де закінчується повна достоїнства поведінка і починається низькопоклонство.
4. Не пиши необдуманих листів та не говори необдуманих обіцянок.
5. Пам'ятай: язик мій — мій ворог.
6. Не пияч, крутість не докажеш, а себе скомпрометуєш.
7. Не поспішай сходитись на коротку ногу з людиною, котру погано знаєш.
8. Обминай грошових відносин з товаришами. Гроші завжди завдають шкоди відносинам.
9. Не бере на свій рахунок болісних зауважень, гострих випадів, насмішок, сказаних тобі вслід

10. Якщо про когось не можеш сказати нічого гарного, то стримуйся говорити і погане.
11. Не гребуй порадами оточуючих. Право ж поступати, згідно них,- завжди за тобою.
12. Сила офіцера не в поривах, а в нерушимому спокої.
13. Бережи репутацію жінки, котра тобі довірилась, ким би вона не була.
14. Пам'ятай, що в житті бувають ситуації, коли треба заставить замовчати серце і жити розсудом.
15. Таємниця, сказана хоча б одній людині, - перестає бути таємницею.
16. Будь завжди на чеку і не розпускайся.
17. На публічних маскарадах офіцерам не прийнято танцювати.
18. Старайся, щоб в спорі слова твої були м'якими, а аргументи твердими.
19. Розмовляючи, обминай жестикуляцію та не підвищуй голосу.
20. Якщо ти між людьми зустрів людину, з котрою ти в суперечці, то здоровкаючись з усіма прийнято подати руку і їй, в тому випадку, якщо цього не можна обминути. Не звертаючи на себе лишньої уваги та не даючи підстав до лишніх розмов.
21. Ніщо так не навчає, як розуміння своєї помилки. Це одне із головних засобів самовиховання.
22. Коли дві людини сперечаються, то завжди обидві винні.
23. Авторитет набувається знанням справи і служби. Важливо, щоб підлеглі тебе не боялися, а поважали.
24. Немає нічого гіршого, як вагання: краще гірше рішення, ніж вагання або бездіяльність.
25. Той, котрий нічого не боїться набагато могутніший від того, кого бояться всі.
26. Душа — Богу, серце — жінці, борг — Вітчизні, честь — нікому!

Література

1. Єрмоленко А. Цікава всесвітня історія (дидактичні ігри для 9-го класу) // Історія в школах України. - 2004. - № 2. - С. 13-17;
2. Мороз П. Історія стародавнього світу у кросвордах і чайнвордах (дидактичні ігри для 6-го класу) // Історія в школах України. - 2004. - № 5. - С. 24-27;
3. Машика В. До первісних джерел (навчальний брейн-ринг). Всесвітня історія. 6 клас // Історія в школах України. - 2004. - № 5. - С. 27-29.
4. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К. О. Баханов. – Запоріжжя, 2000. – 175 с.

Інтернет-джерела

- 1 <https://vseosvita.ua/library/didakticni-igri-na-urokah-istorii-191506.html>
2. <http://istoriasveta.blogspot.com/2015/01/blog-post.html>
3. http://prohory-school.edukit.cn.ua/downloadcenter/istoriya/pravoznavstvoz_dosvidu_roboti/vikoristannya_didaktichnih_igor_na_urokah_istorii/
4. <https://naurok.com.ua/post/stvoryuemo-didaktichni-onlayn-igri-resursi-ta-poradi>
5. Джерело: <https://mykniga.com.ua/zmist/vislovi-velikix-i-uspishnix-lyudej-pro-konflikti-ta-ix-virishennya.html>

Висновки

Обмін досвідом є надзвичайно важливим аспектом навчального процесу. Під час майстер-класів викладачі збагачуються досвідом, узагальнюють свої знання та навички, розширюють кругозір та спілкуються. А останнє є, мабуть, чи не найважливішим аспектом педагогічної діяльності та соціальним ресурсом життя педагога.

Майстер-клас дає змогу всім учасникам змінити атмосферу сірих буднів і хоч на певний час переселитися в казкову майстерню... Саме тут, за допомогою власного «творчого пензлика» можна будь-яке заняття перетворити на веселку або ж, навпаки, надіти сірий капелюх замкнутості та посереднього мислення.

В ній, майстерні ВЧИТЕЛЯ, можна бути просто роботом, який копіює все, що бачить, а можна стати МАЙСТРОМ, який творить і надихає, любить та живе ідеями, надихаючи інших...

Вибір за кожним із нас!

Рецензія
на творчу роботу
"Інтеграція ігрових хехнологій у дизайн сучасного заняття суспільно-гуманітарного циклу"

Дана методична розробка містить матеріали проведення занять з інтерактивною формою навчання, зокрема з використанням прийомів методу бриколажу, тобто розвитку уяви, фантазії з використанням підручного матеріалу (*історико-правових документів, наукових статей, періодичної преси, уривків із художніх творів, діаграм, схем, таблиць, історичних фактів тощо*) на заняттях суспільно-гуманітарного циклу.

В ній зібрано матеріали проведення занять з використанням елементів гри, що, насамперед, розвивають критичне мислення, творчу ініціативу, поглиблюють соціальні аспекти взаємовідносин: *«дерево рішень»*. *«дерево припущень»*, *інтерактивна вправа «Кластер» та «INSERT» тощо*.

Розвиваючі дидактичні ігри займають важливе місце на заняттях, де за мету ставиться активізація мислення та спонукання студентської молоді до активної пошукової діяльності, залучення до колективної роботи та розвиток соціально-стійкої індивідуальності.

Під час проведення таких занять, з використанням ігрових ситуацій, значна увага приділяється загальнолюдському фактору, психології особистості, розвитку національної ідеї та патріотичного настрою в поєднанні із методами заохочення молоді до ведення здорового способу життя.

Даний матеріал можна використати під час підготовки та проведення різних навчальних та виховних заходів, а також при проведенні профорієнтаційної роботи тощо.

Рецензент: А.П. Суховенко